

МОНГОЛЫН ҮНДЭСНИЙ ХУДАЛДАА
АЖ ҮЙЛДВЭРИЙН ТАНХИМ

ЁС ЗҮЙ

...

Бизнес

2026.06.15

М.Сарандаваа

MNCCI is the main **REPRESENTATIVE BODY** and the **VOICE** of the private sector of Mongolia with:

65+

YEARS OF
EXPERIENCE

6800+

MEMBERS

21

BRANCH
CHAMBERS
NATIONWIDE

12

REPRESENTATIVES
WORLDWIDE

15

BUSINESS
COUNCILS

VISION

MNCCI shall be the platform for business success and a leader on the way to international market competitiveness.

MISSION

MNCCI shall act as facilitator, coordinator and supporter in development of businesses and be the connecting chain and partner in creating favorable business environment.

CORE VALUES

- Competent and cooperative team
- Efficient and effective partnership
- Valuable products and services
- Business ethics principle
- Leadership

Бизнесийн Ёс Зүйн Төв

- МҮХАҮТ-ын дэргэдэх Бизнесийн Ёс Зүйн Төв нь Монгол Улсад бизнесийн **ёс зүй, шударга байдал, ил тод засаглалыг төлөвшүүлэх, авлигын эрсдэлийг бууруулах, хариуцлагатай бизнесийн соёлыг түгээн дэлгэрүүлэх** зорилгоор **2021** онд байгуулагдсан.
 - **Зорилго** нь байгууллагуудад **“ёс зүйн тогтолцоо бүрдүүлэх, комплаенс болон засаглалын чадавхыг бэхжүүлэх, авлига болон ашиг сонирхлын зөрчлийн эрсдэлийг бууруулахад дэмжлэг үзүүлэх”-д** оршино.
 - Түүнчлэн байгууллагуудын **“дотоод хяналт, удирдлагын тогтолцоог сайжруулах, хариуцлагатай бизнесийн үйл ажиллагааг төлөвшүүлэх, ESG буюу байгаль орчин, нийгэм, засаглалын зарчмуудыг хэрэгжүүлэхэд хувь нэмэр оруулах”-ыг** зорино.

Энэ хүрээнд:

500 ААН

- Сургалт, зөвлөх үйлчилгээ, чадавхжуулалт, (**ёс зүй, авилгын эсрэг, комплаенсын тогтолцоо, засаглалын бодлого, зохицуулалтыг бий болгох, сайжруулах, эрсдлийн үнэлгээ, бизнес ба хүний эрхийг хүндэтгэх чиглэлд** мэргэжлийн дэмжлэг үзүүлэх),
- Судалгаа, мэдээлэл (**Үндэсний ба олон улсын судалгаа, гарын авлага, ном товхимол, стандарт, эрх зүйн мэдээллийг түгээх**)
- Цахим номын сан (**ёс зүйн стандартууд, авилгын эсрэг хууль тогтоомж, ОУ-ын сайн туршлага, кейс судалгаа**) гэсэн үйл ажиллагааг явуулдаг.

1000 ажилтан

МОНГОЛЫН ҮНДЭСНИЙ ХУДАЛДАА
АЖ ҮЙЛДВЭРИЙН ТАНХИМ

RioTinto

Transparency International Mongolia
Транспэрэнси Интернэшнл Монгол

THE
THEORY
OF
MORAL SENTIMENTS.

By ADAM SMITH,
PROFESSOR of MORAL PHILOSOPHY in the
University of GLASGOW.

LONDON:
Printed for A. MILLAR, in the STRAND;
And A. KINCAID and J. BELL, in EDINBURGH.
M DCC LIX.

Ethic=Sympathy ... өрөвч
сэтгэл, бусдын оронд
өөрийгөө тавих, ... шударга
ёс

We **understand** others by imagining **ourselves in their shoes**.

Бусдын баяр хөөрөөс өөртөө мэдрэх аз жаргал.

Харилцаа-
Ойлголцол-
Итгэлцэл-
Хамтын ажиллагаа-
“Үнэ цэн-Баялаг”

Түүхэн сурвалж ...

- **Их цааз:**

- **22-р зүйл:** Хүн бүрийн ажил **эрх тэгш**, баян ядуу, эрхэм доорд хэмээн **яллаж үл** болно.
- **24-р зүйл:** Үл харгис, үнэнч шударга, цэгц журамтай эрдэм гүн, билэг хурц хүмүүсийг эрх биш **сайшаан хүндлэх** хэрэгтэй

Монголын “ЗА” андгай бус уу ...

- **Библийн сургаал:**

- “Чи хөршөө өөрийн адил хайрла” Матай 22:39

- **Буддын сугаал:**

- Бусдад туслах, тэднийг хайрлах чин хүсэл (бодь сэтгэл) өөртөө суулгах.

- **Исламын сургаал:**

- Өөртөө хүсэхгүй байгаа зүйлээ бусдад бүү үйлд .

ТӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГА

ХАРИЛЦАА, ХАРИЛЦАН ОЙЛГОЛЦОЛ, ИТГЭЛЦЭЛ, ХАМТЫН АЖИЛЛАГАА БА ҮР ДҮНГИЙН ЗАРЧМУУД

ХУВИЙН ХЭВШИЛ

— ХҮНДЭЛ • НЭЭЛТТЭЙ БАЙДАЛ • ХАРИУЦЛАГА • ШУДАРГА БАЙДАЛ • ҮР АШИГ —

ЭДГЭЭР ЗАРЧМУУДЫГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ СУУРЬ

ҮР НӨЛӨӨ

Хууль эрх зүй, стандарт шаардлага

- **Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хууль**
- **Гэмт хэрэг зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хууль**
 - 30.1.3-т Гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор холбогдох хууль тогтоомжийг ажилтнууддаа мэдээлэх, сурталчилах
 - 30.1.4-т ... Урьдчилан сэргийлэх зорилго бүхий хөтөлбөр, төлөвлөгөө, арга хэмжээ, үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх...
- **Авилгын эсрэг хууль**
 - 6.5.1-д ТББ гишүүнийхээ ёс зүйн дүрмийг батлаж, ү.а болон санхүүгийн тайлангаа ил тод мэдээлж байх
 - 6.5.2-т хувийн хэвшлийн байгааллага үйл ажиллагааныхаа ёс зүйн зарчмуудыг тогтоож, дагаж мөрдөнө.
- **Төрийн захиргааны болон үйлчилгээний албан тушаал эрхэлдэг төрийн албан хаагчийн ёс зүйн хэм хэмжээ**
- **Төрийн албан хаагчийг ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх үндэсний хөтөлбөр**
- **Бусад**

- **ISO26000** Нийгмийн хариуцлагын удирдамж
- **ISO37001** Авилгын эсрэг удирдлагын тогтолцоо
- **ISO37301** Нийцлийн удирдлагын тогтолцоо
- ...

Алсын хараа 20250 ...

Эрхэм зорилго:

үндэс язгуур, төрт ёс, өв соёлоо дээдэлж,
үндэсний нэгдмэл үнэт зүйлээ эрхэмлэж,
хүн төрөлхтний дэвшилтэт ололтыг дэмжиж,
хөрст дэлхий, унаган **байгалиа** хайрлан хамгаалж,
амар тайван, хүмүүнлэг нийгмийг цогцлоож,
ардчилал, **шударга ёсны засаглалыг** бэхжүүлж,
өөрийгөө тэтгэсэн эдийн засаг нь **өрх, иргэн бүрд тэгш,**
хүртээмжтэй хүрсэн,
эрүүл чийрэг, эрдэм боловсролтой, эх оронч, хөрвөх
чадвартай, оюунлаг, бүтээлч иргэнтэй улс болж хөгжинө.

Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хууль

6 дугаар зүйл. Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зарчим:

1. Хүнлэг, энэрэнгүй байх,
2. Үнэнч, шударга байх,
3. Хариуцлагатай байх,
4. Манлайлах,
5. Хамтач байх,

Ёс зүй, Ашиг сонирхол, Комплайнс ... зохицуулалт

1. Хараат бус, бие даасан байх,	22. Хамаарал бүхий этгээд,
2. Ил тод, нээлттэй байх,	23. Зүй бус давуу байдал,
3. Шүгэл үлээх,	24. Авлигаас ангид,
4. Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх,	25. Үнэ бүхий зүйл,
5. Комплайнсын соёлыг бүрдүүлэх,	26. Хандив,
6. Сонирхолын зөрчил (Нэгдмэл сонирхол),	27. Хувийн ашиг сонирхол,
7. Байгууллагын үнэт зүйлсийг эрхэмлэх,	28. Ил тод байдал,
8. Ёс суртахуун,	29. Нэр хүнд,
9. Шударга ёс,	30. Өмч хөрөнгө,
10. Захирах захирагдах ёс,	31. Хувь хүний нууц,
11. Хариуцлага, хариуцлага хүлээх,	32. Эрх ашгийг хүндэтгэх,
12. Нууцлал хадгалах,	33. Аюулгүй байдал, эрүүл ахуй,
13. Зүй бус харьцаанаас ангид байх,	34. Харилцан итгэлцэл, хүндлэл,
14. Харилцааны соёл,	35. Үнэнч,
15. Тэгш байдал, орчин,	36. Хууль бус байдал,
16. Байгаль орчин,	37. Зөрчил,
17. Улс төр,	38. Дотоод мэдээллийг ашиглах,
18. Шударга бус өрсөлдөөн,	39. Хүнлэг энэрэнгүй,
19. Хууран мэхлэлтийн эсрэг,	40. Үлгэр дууриалал,
20. Төрийн байгууллага, албан хаагчтай хамтран ажиллах,	41. Хууль дээдлэх,
21. Бэлэг сэлт,	42. Мэргэжлийн нэр хүнд,
	43. Олон нийтэд үйлчлэх,
	44. Биеэ зөв боловсон авч явах,

EU & UNDP & OECD

12 PRINCIPLES OF GOOD DEMOCRATIC GOVERNANCE

European Label
of Governance Excellence
(ELoGE)

1. Participation, Representation, Fair Conduct of Elections
2. Responsiveness
3. Efficiency and Effectiveness
4. Openness and Transparency
5. Rule of Law
6. Ethical Conduct
7. Competence and Capacity
8. Innovation and Openness to Change
9. Sustainability and Long-Term Orientation
10. Sound Financial Management
11. Human Rights, Cultural Diversity and Social Cohesion
12. Accountability

The concept of "governance" is not new. It is as old as human civilization. Simply put "governance" means: **the process of decision-making and the process by which decisions are implemented (or not implemented)**. Governance can be used in several contexts such as corporate governance, international governance, national governance and local governance.

G20/OECD Principles of Corporate Governance

Тайлагнал,
Тунгалаг байдал,
Ёс зүй,
Талуудын ашиг сонирхолыг хүндэтгэх,
Хууль дээдлэх

Өмнө нь хууль зөрчөөгүй л бол **хангалттай** ...

Богино хугацаанд - **АШИГ**

Урт хугацаанд – **ТАСРАЛТГҮЙ БАЙДАЛ БА ТОГТВОРТОЙ ӨСӨЛТ**

НҮБ-ын Даян Дэлхийн
Гэрээ: (**Хариуцлагатай,
Тогтвортой,
Хүртээмтэй,
Оролцоотой**)

- **Хүний эрхийн** 1, 2 дугаар зарчим;
- **Хөдөлмөрийн** 3–6 дугаар зарчим;
- **Байгаль орчны** 7–9 дүгээр зарчим;
- **Авлигын эсрэг** 10 дугаар зарчим;

НҮБ-ын Бизнес дэх
хүний эрх:

- **Төрийн үүрэг** (хүний эрх зөрчигдхөөс хамгаалах)
- **Компанийн нийгмийн хариуцлага** (ХЭ-ийг хүндэтгэх, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх)
- **Зөрчигдсөн эрхийг сэргээн эдлүүлэх** (хохирлыг барагдуулах механизм)

БОНЗ: Хөрөнгө оруулагчдын шаардлага-санхүүгийн бус үзүүлэлт

- **Байгаль орчин** (Нөөцийн үр ашигтай хэрэглээ, Хүлэмжийн хий, Хаягдалгүй ЭЗ)
- **Нийгэм** (Хүний эрх, Оролцогч талууд)
- **Засаглал** (Бизнесын ёс зүй, Авилга, Эрсдэл, Тунгалаг байдал)

ОУХБ (ILO):
Хүртээмжтэй,
хариуцлагатай,
тогтвортой ажлын байр

- **Олон улсын хөдөлмөрийн стандарт**
- **Ажилчин**
- **Сургалт**
- **Ажил, амьдралын орчин**
- **Ажил олгогч ажилтаны харилцаа**

ЭЗХАХБ (OECD):

- **Хүний эрх**
- **Хөдөлмөрийн стандарт**
- **Байгаль орчин**
- **Авилгын эсрэг**
- **Хэрэглэгчийн эрх**
- **Компанийн засаглал**

Одоо бол Нийгэм, хүрээлэн буй орчиндоо ямар эерэг нөлөө, хүний эрхийг хэрхэн хүндэтгэж, Авилгын эсрэг ямар бодлого хэрэгжүүлдэг ...

Байгууллагын тогтолцооны хувьд нийгмийн хариуцлага, авилгын эсрэг, комплайнсын тогтолцооны стандартууд ...

ISO 26000 НИЙГМИЙН ХАРИУЦЛАГЫН УДИРДАМЖ

ISO 26000 нь байгууллагуудын нийгэм, эдийн засаг, байгаль орчинд үзүүлэх нөлөөллийг хариуцлагатайгаар удирдан, тогтвортой хөгжилд хувь нэмэр оруулахад чиглэсэн олон улсын удирдамж стандарт юм.

- ХАРИУЦЛАГАТай БАЙГУУЛЛАГА
- ТОГТВОРТОЙ Хөгжил
- НИЙГЭМД БЭРЭГ нөлөөлөл

ЗОРИЛГО
Байгууллагад нийгмийн хариуцлагыг ойлгох, хэрэгжүүлэх, хөгжүүлэхэд чиглэсэн удирдамж өгөгдөх оршино.

ХЭНД ЗОРИУЛСАН БЭ?
Бүх төрлийн байгууллага (төрийн, хувийн, ТББ), хэмжээгээс үл хамааран хэрэгжүүлэх боломжтой.

СТАНДАРТЫН ОНЦЛОГ

- Гэрчилгээгээдгүй (удирдамж)
- Сайн дураар хэрэгжүүлнэ
- Олон улсын нийтлэг ойлголт, хэллэг, зарчмуудыг агуулдаг

АЧ ХОЛБОГДОЛ

- Нэр хүнд, итгэлцлийг нэмэгдүүлнэ
- Эрсдэлийг бууруулна
- Хариуцлагатай бизнесийн өрсөлдөх чадварыг сайжруулна
- Тогтвортой хөгжилд хувь нэмэр оруулна

НИЙГМИЙН ХАРИУЦЛАГЫН ҮНДСЭН ЗАРЧМУУД

- Хариуцлага
- Ил тод байдал
- Ес зүйтэй үйл ажиллагаа
- Оролцогч талуудын оролцоо, оролцоо
- Хуулийг дагах мөрдөх
- Олон улсын зах зүйл хэм хэмжээг хүндэтгэх
- Хүний эрхийг хүндэтгэх

САНАА

ISO 26000 нь байгууллагад сайн сайхан үзүүлэх бүтээхэд хувь нэмэр оруулахад чиглэсэн бөгөөд байгууллага өөрийн нөхцөл байдалд тохируулан сайн дурын үндсэн дээр хэрэгжүүлнэ.

ХАРИУЦЛАГАТай ӨНӨӨДӨР – ТОГТВОРТОЙ МАРГААШИЙН ТӨЛӨӨ!

ISO 37001 АВЛИГЫН ЭСРЭГ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТОГТЛОЦОО

Авилгын эрсдэлийг илрүүлэх, урьдчилан сэргийлэх, илрүүлэх, хариу арга хэмжээ авах болон тогтолцоог тасралтгүй сайжруулахад чиглэсэн олон улсын стандарт.

- АВЛИГАГҮЙ БАЙГУУЛЛАГА
- ИТГЭЛ, ИЛ ТОД БАЙДАЛ
- ТОГТВОРТОЙ Хөгжил

Стандартын зорилго
Байгууллагад авлигаас ангид, ес зүйтэй, ил тод, хариуцлагатай үйл ажиллагаа явуулахад дэмжлэг үзүүлэх.

Хэнд зориулсан бэ?
Хувийн хэвшил, төрийн байгууллага, ТББ, ашгийн бус байгууллага гээд бүх төрлийн байгууллагад тохирно.

ISO 37001 НЭВТРҮҮЛСНЭЭР

- Авилгын эрсдэл бууруулна
- Итгэл, нэр хүнд нэмэгдэнэ
- Хууль, дүрэм мөрдөнө
- Ажилтны ёс зүй, ухамсар сайжирна
- Тогтвортой хөгжилд хувь нэмэр оруулна

АВЛИГЫН ЖИШЭ ҮЙЛДЭЛ

- Хууль, ёс, зах зүй
- Шанс, хэрэг, үр хөндлөлт
- Ажил тусламжтай байдал
- Хүндэтгэл өгөх, баримт
- Сонирхон зарчмтай үйл ажиллагаа

АМЖИЛТАЙ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ЗӨВЛӨМЖ

- Дээд удирдлагын дэмжлэг, манлайлал чухал
- Авилгын эрсдэлийг тогтмол үнэлж, шинэчлэх
- Ажилтнуудад тогтмол сургалт, мэдээлэл өгөх
- Мэдээлэл авах сууц (мэдээлэгчийн систем) бий болгох
- Хяналт, шалтгааныг тогтмол хийж, сайжруулалт хийх

ISO 37301 НИЙЦЛИЙН УДИРДЛАГЫН ТОГТЛОЦОО Compliance Management Systems

- Хууль, дүрэм журмыг мөрдөх
- ЭРСДЭЛИЙГ бууруулах
- Ес зүйн соёл, итгэлцлийг бий болгох

ISO 37301 нь байгууллагаас хуулийн шаардлага, дүрэм журам, стандарт, гэрээ, дотоод бодлого болон ёс зүйн зарчмуудыг мөрдөхийг системтэйгээр удирдах тогтолцооны шаардлагыг тодорхойлсон олон улсын стандарт юм.

СТАНДАРТЫН ЗОРИЛГО
Байгууллага нийцлийн эрсдэлийг тодорхойлох, урьдчилан, хууль эрх зүй болон бусад шаардлагыг тогтвортой мөрдөх чадвар сайжруулахад оршино.

ХЭНД ЗОРИУЛСАН БЭ?
Бүх төрлийн байгууллага (төрийн, хувийн, ТББ), хэмжээгээс үл хамааран хэрэгжүүлэх боломжтой.

ХЭРЭГЛЭХ ХАМРАХ ХҮРЭЭ
Байгууллагын үйл ажиллагаа, бүтэц, соёлд нийцүүлэн бүх түвшинд хэрэгжүүлж болох уян хатан тогтолцоо юм.

ХЭРЭГЖҮҮЛСНЭЭР

- Хууль, дүрэм журмын зарчмыг бууруулна
- Санхүүгийн болон эрх зүйн эрсдэлийг бууруулна
- Байгууллагын нэр хүнд, итгэлцлийг нэмэгдүүлнэ
- Ес зүйн соёл, хариуцлагатай байдлыг бэхжүүлнэ
- Үйл ажиллагааны үр ашгийг, тогтвортой хөгжлийг дэмжинэ

ГОЛ ӨГӨӨЖ

- Хууль эрх зүйн шаардлага, бусад шаардлагыг тогтвортой мөрдөх
- Нийцлийн эрсдэлийг урьдчилан илрүүлж, удирдах
- Удирдлагын шинэчлэлт гэрэлтэлд найдвартай мэдээлэл хангах

ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ҮНДСЭН АЛХАМ

- 1. Ойлгох
- 2. Төлөвлөх
- 3. Хэрэгжүүлэх
- 4. Хянах
- 5. Сайжруулах

Бизнес загварын шилжилт ...

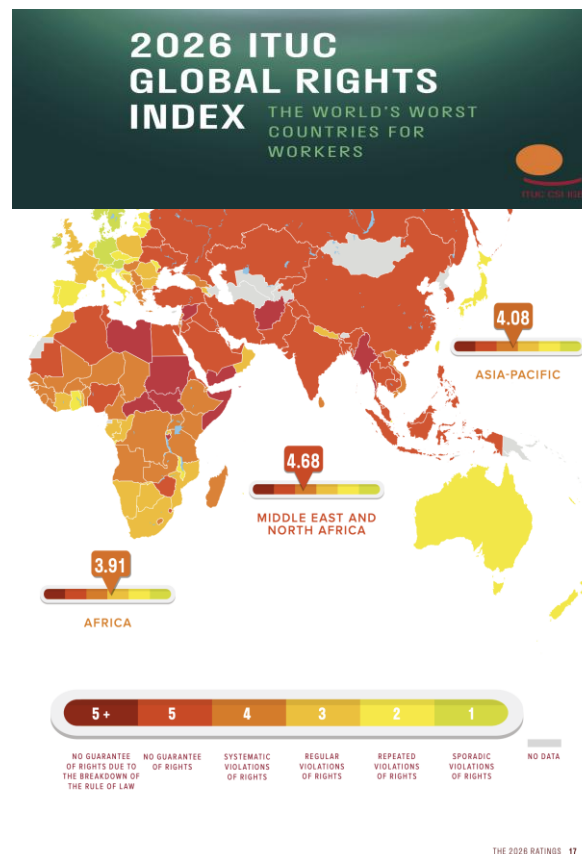

3.1.Хувьцаа эзэмшигчийн оруулсан хөрөнгө нь тодорхой тооны хувьцаанд хуваагддаг, өөрийн тусгайлан эд хөрөнгөтэй, **үндсэн зорилго нь ашгийн төлөө хуулийн этгээдийг компани** гэнэ.

Зарим судалгаа, индекс ...

- Монгол Улс "Транспэрэнси Интернэшнл" олон улсын байгууллагаас гаргасан **Авлигын төсөөллийн индексээр** 31 оноо авч, **182 улсаас 124 дүгээрт** жагсав. Энэ нь өмнөх оноос хоёр оноогоор буурч, 10 байраар ухарсан үзүүлэлт бөгөөд сүүлийн **10 жилийн хамгийн муу үр дүн** боллоо. (2026 он)
- Монгол Улс 2025 онд **Дэлхийн өрсөлдөх чадварын индексэд** ¹¹ **40.91** оноо авч 69 улсаас 65 дугаарт жагсаж, **4 байр ухарлаа**. Монгол Улсын өрсөлдөх чадварын эрэмбэ буурсан нь **эдийн засгийн чадамж, засаглалын үр ашиг, бизнесийн үр ашиг болон дэд бүтцийн бүлгийн оноо бүгд буурсантай холбоотой** байна. (Олон Улсын Удирдлагын Хөгжлийн Хүрээлэн, Дэлхийн өрсөлдөх чадварын төв)
- Монгол Улс **Эдийн засгийн эрх чөлөөний индексэд** **62.6** оноотойгоор **190 гаруй улсаас 75-р байранд жагссан** үзүүлэлттэй байна. (Дунд зэрэг үзүүлэлттэй. **Төрийн оролцоо өндөр** байгаа нь **зах зээлийн өрсөлдөөнийг хязгаарлаж** байна, Гадаад худалдааны эрх чөлөө хангалттай боловч **хууль эрх зүйн орчны тогтворгүй** байдал сөргөөр нөлөөлдөг) (The Heritage Foundation, 2025 он)

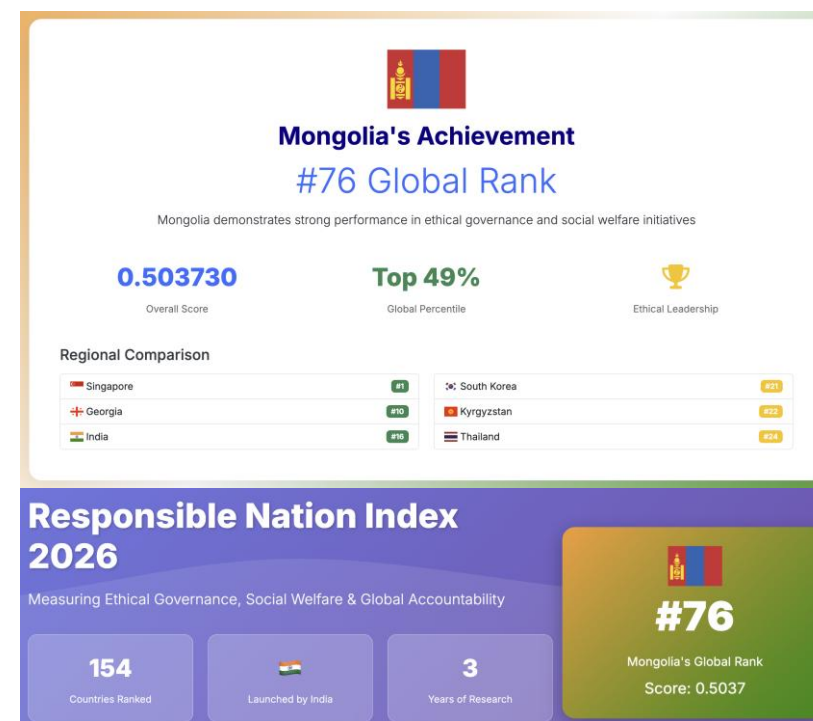

Global Human Rights Grades 2024

► Global ranking of human rights grades. Ties are indicated by the same global rank.

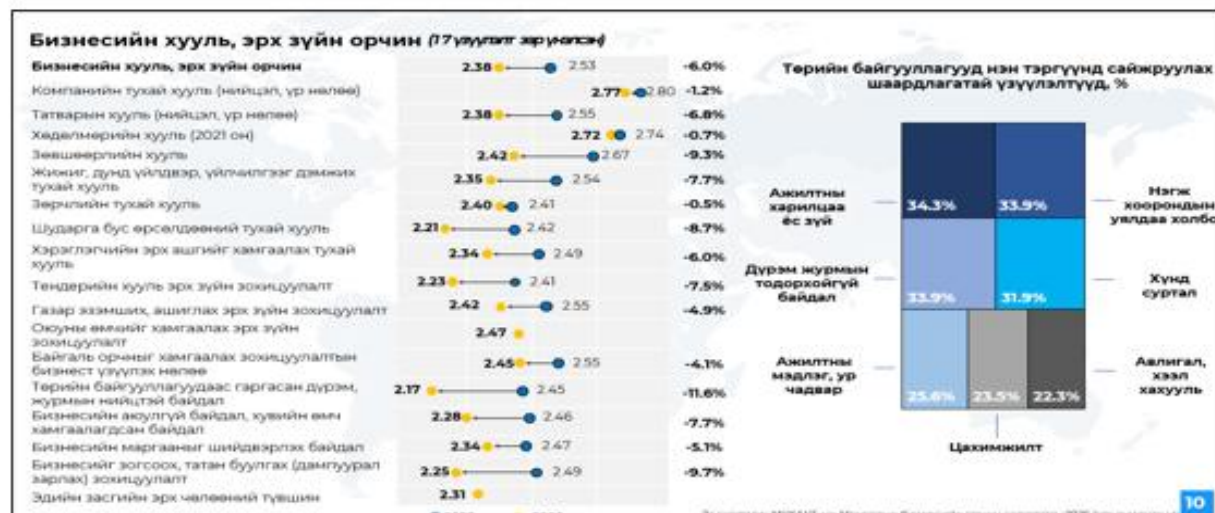
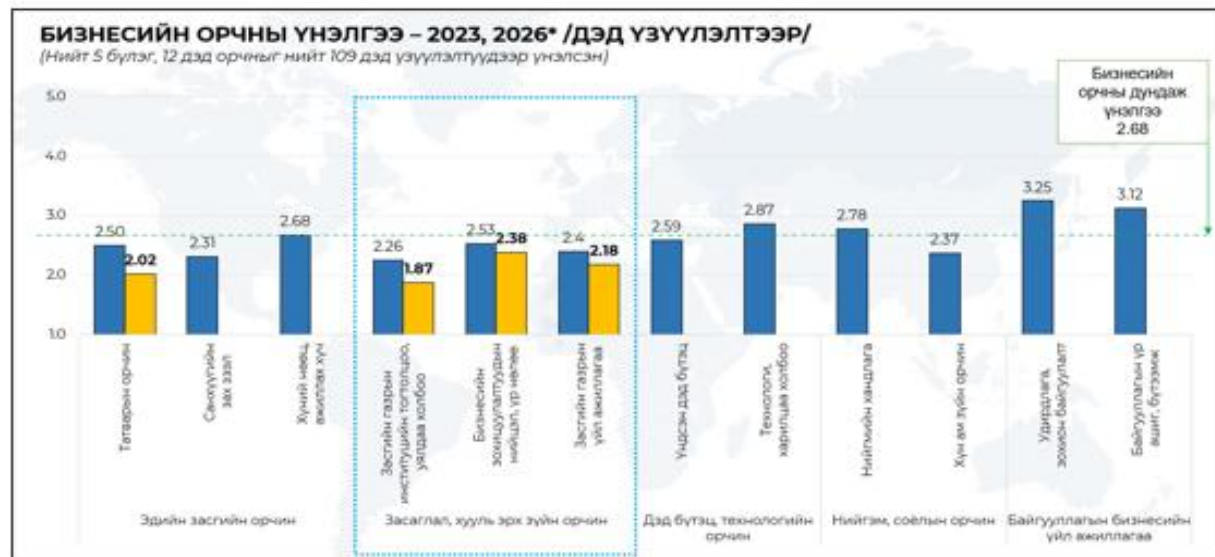
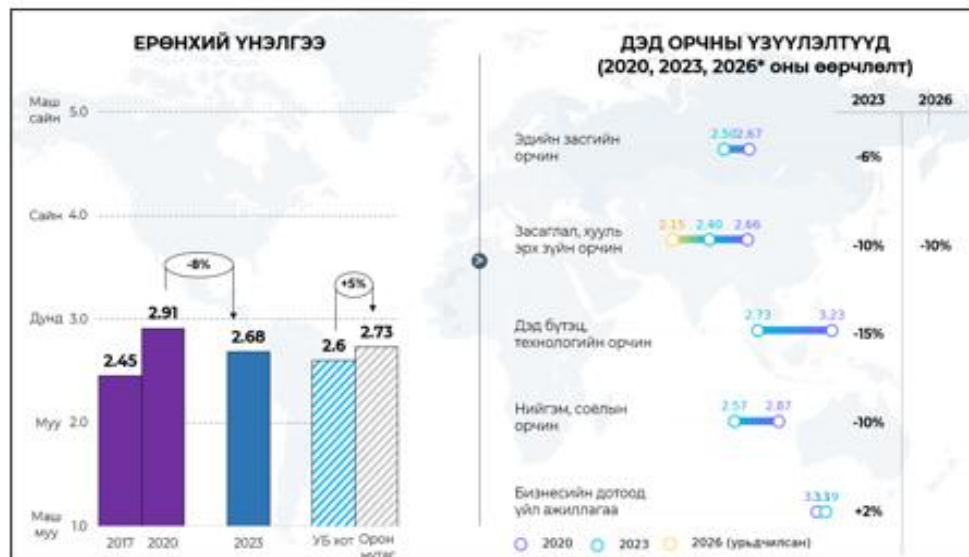
Global Rank	Country	Human Rights Grade
-------------	---------	--------------------

2024-195/87 (53,5)

Зарим судалгаа, индекс ...

БИЗНЕСИЙН ОРЧНЫ ЕРӨНХИЙ ҮНЭЛГЭЭ

E

S

Хамтын
ЭДИЙН ЗАСАГ

Нээлттэй
ТҮНШЛЭЛ

G

БОНЗ ...

БОНЗ-н тогтолцоо нь өртгийн сүлжээний үнэ цэн нэмэх процессын салшгүй бүрэлдэхүүн хэсэг болдоггүй ч эрчимтэй өөрчлөгдөж буй **гадаад орчны эрсдэл ба боломжийг үнэлэн**, удирдах замаар **урт хугацааны, тогтвортой үнэ цэнийг бүтээх** чадавхийг бүрдүүлэх гол **хөшүүрэг** юм.

Байгаль орчин

- **Уур амьсгалын өөрчлөлт**, хүлэмжийн хийн ялгаруулалт
- Байгалийн **нөөцийн ашиглалт** (эрчим хүчний үр ашиг, усны менежмент)
- Экологийн **үл мөр** (хог хаягдлын менежмент, биологийн олон янз байдал)
- **Бохирдол** (агаар, ус, хөрс)

Нийгэм

- **Хүний эрх**
- Ажиллах хүч (эерэг сөрөг нөлөөлөл, боломж ба эрсдэл)
- Гэрээт, бэлтгэн нийлүүлэгчийн ажиллагсад
- Эцсийн хэрэглэгчид
- Нөлөөллийн бүсийн иргэн, ААН

Засаглал

- **Бизнесийн зан үйл-соёл**
- Хувьцаа эзэмшигчийн **эрх, үүрэг** (ТУЗ, Гүйцэтгэх удирдлага, Бүтэц-жендер)-**Ялгаатай байдал, тэгш боломжтой, оролцоотой**
- **Авлига, мөнгө угаалтын** эсрэг бодлого
- **Эрсдлийн удирдлага** (лоббидох үйл ажиллагаа, улс төрийн нөлөөлөл)
- Мэдээллийн **ил тод байдал** ()

БОНЗ ДАХ ЗАСАГЛАЛЫН ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД

Олон улсын санхүүгийн корпораци	Компанийн засаглалын кодекс	ТОс холбоо	Европын тогтортой байдлын тайлагналын стандарт	Уул уурхайн салбар	ЭЗХХАБайгууллага
Манлайлал бас Соёл	ТУЗ-ийн бүтэц, зохион байгуулалт	Компанийн засаглал	Шүгэл үлээгчийн хамгаалалт	Хувьцаа эзэмшигч, түүний эрхийн хамгаалалт	Компанийн засаглалын үр дүнтэй тогтолцооны үндэс суурийг хангах
ТУЗ-ийн бүтэц үйл ажиллагаа	ТУЗ-ийн дэргэдэх хороод, тэдгээрийн чиг үүрэг	Авлига, ёс зүй	Компанийн соёл	Хувьцаа эзэмшигчдийн хурал	Хувьцаа эзэмшигчдийн эрх тэгш байдал, чиг үүрэг
Хяналт (Дотоод аудит, Эрсдлийн удирдлага, Нийцэл)	Тайлагнал, мэдээллийн ил тод байдал	Нийцэл, хууль дүрмийн мөрдөлт	Амьтан хамгаалал	ТУЗ	Институцийн хөрөнгө оруулагчид, хөрөнгийн зах зээл, бусад зуучлагчид
Ил тод байдал ба тайлагнал	Аудит, хяналтын тогтолцоо	Оролцогч талуудын оролцоо	Улс төрийн нөлөө, лобби үйл ажиллагаа	Гүйцэтгэх удирдлага	Ил тод байдал ба тайлагнал
Цөөнх, жижиг хувьцаа эзэмшигчдийн эрх ашгийн удирдлага	Эрсдлийн удирдлага		Ханган нийлүүлэгчдийн харилцааны удирдлага ба төлбөрийн гүйцэтгэл	Мэдээллийн ил тод, нээлттэй байдал	ТУЗ-ийн гишүүдийн үүрэг, хариуцлага
Оролцогч талуудын харилцааны удирдлага	Эрх бүхий албан тушаалтны цалин урамшуулал		Авилгал, мөнгө угаалт	Чухал хэлцлүүд	Тогтвортой байдал ба тэсвэртэй байдал
	Оролцогч талуудын эрх ашиг			Ногдол ашиг	
	Компанийн соёл			Засаглалтай холбогдох дүрэм, эрх зүйн актууд	
	Хувьцаа эзэмшигчдийн эрх			Хяналтын тогтолцоо	

Governance

Performance metric

myVoice by case class (and % of substantiated reports)

Ethics & compliance training

Beneficial ownership

Joint venture beneficial ownership

Contract disclosure table

Role of civil society organisations

Industry Association Disclosure

Modern Slavery Statement

Voluntary Principles on Security and Human Rights

Life cycle assessment of key products (% key products)

Implementation of product stewardship programs (in % of PS programs)

Third-party due diligence assessments

Sustainability Committee meetings per year

Use of Sustainability Committee meeting time

Sustainability Committee terms of reference

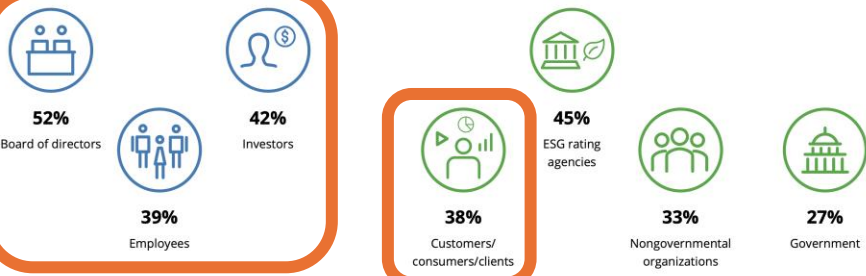
Spreadsheet tab
Ethics & compliance
Ethics & compliance
Transparency
Transparency
Transparency
Transparency
Transparency
Transparency
Transparency
Value chain
Value chain
Value chain
SusCo
SusCo
SusCo

Detailed research findings

Companies are responding to pressure from their board and investors at an increased pace

Respondents indicate that strategic choices around how to prepare for evolving regulatory reporting requirements are increasingly influenced by the board of directors (52%), as well as investor pressure (42%). While ESG rating agencies continue to influence (45%), other external sources are less influential.

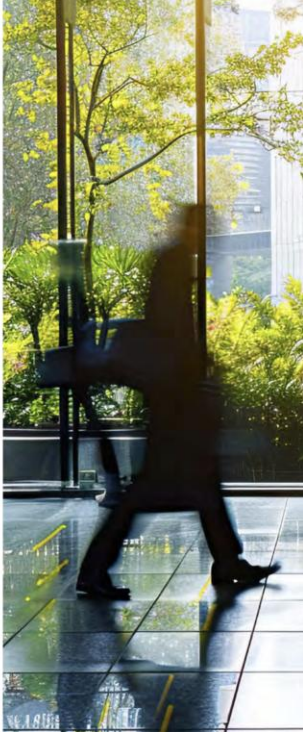
Where pressure on ESG reporting and disclosure policy comes from, N=300*

Internal pressures

External pressures

Which stakeholders do you feel the most pressure from regarding your organization's ESG reporting and disclosure policy?

Detailed research findings

Companies recognize both internal and external benefits to ESG reporting

Brand reputation (20%) is the top business outcome respondents expect to benefit from in response to enhanced ESG reporting; another 15% are looking to improve talent attraction, and 14% seek to realize pricing premiums for their products, highlighting how ESG reporting can influence external perceptions of the company. Meanwhile, half (51%) expect to realize internal benefits like improved operational efficiencies, reduced risk, or strengthened trust with stakeholders.

When asked to identify the top three expected business outcomes, respondents selected reduced risk (53%), increased efficiencies and ROI (52%), and both talent attraction and retention and brand reputation and enhancement at 51%.

Expected business outcomes influenced by enhanced ESG reporting, N=300

ТӨР БА ХУВИЙН ХЭВШЛИЙН ЁС ЗҮЙН ЗАРЧИМ

ИТГЭЛЦЭЛ • ХАРИУЦЛАГА • ИЛ ТОД БАЙДАЛ • ТОГТВОРТОЙ ХӨГЖИЛ

ТӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГА

ҮНДСЭН ЗОРИЛГО

- Нийтийн эрх ашигт үйлнээдтэй
- Иргэдэд тэгш, хүртээмжтэй үйлчилгээ үзүүлэх
- Төрийн бодлого, хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх

ЁС ЗҮЙН ШААРДЛАГА

- Хууль дээдлэх
- Шударга, тэгш хандах
- Улс төрийн төвийг сахих
- Ил тод, нээлттэй байх
- Авлигаас ангид байх
- Ашиг сонирхлын зөрчлөөс ангид байх

ХАРИУЦЛАГА ХЭНД

- Иргэдийн өмнө
- Төр, засгийн өмнө
- Нийгмийн өмнө

ГОЛ ЭРСДЭЛ

- Авлига, албан тушаалын ашиг сонирхол
- Албан эрх мэдлээ урвуулан ашиглах
- Төрийн нөөцийг үр ашиггүй зарцуулалт
- Ил тод бус байдал

ОРЧИН ҮЕИЙН ЧИГ ХАНДЛАГА

- Нээлттэй засаглал
- Цахим шилжилт – ил тод байдал
- Иргэдийн оролцоо
- Нийгмийн хариуцлагатай төр

НИЙТЛЭГ ЁС ЗҮЙН ЗАРЧИМУУД

ШУДАРГА БАЙДАЛ

Хэн нэгэнд давуу эрх олгогүй, шударга, тэгш хандах

ИЛ ТОД БАЙДАЛ

Мэдээлэлээ нээлттэй байлгаж, ойлгомжтой тайлагнах

ХАРИУЦЛАГА

Өөрийн үйлдэл, шийдвэрийн үр дүнд хариуцлага хүлээх

ХҮНИЙ ЭРХИЙГ ХҮНДЭТГЭХ

Хүний эрх, эрх чөлөөг хүндэтгэж, ялгаварлан гадуурхахгүй байх

АШИГ СОНИРХЛЫН ЗӨРЧЛӨӨС АНГИД БАЙХ

Хувийн ашиг сонирхлоо албан үүргээсээ дээр тавихгүй байх

АВЛИГАГ ҮЛ ТЭВЧИХ

Авлига, хахууль, бэлэг сэлтээс ангид байх

ИТГЭЛЦЭЛ – НЭР ХҮНД – ТОГТВОРТОЙ ХӨГЖИЛ

Ёс зүйтэй байгууллага → Итгэлтэй харилцаа → Үрт хугааны, тогтвортой хөгжил

ОЛОН УЛСЫН СТАНДАРТ, ЗАРЧМУУД

OECD – ЗАСАГЛАЛЫН ЗАРЧИМ

- Ил тод байдал
- Хариуцлага
- Хууль дээдлэх
- Оролцоо
- Үр ашиг, үр нөлөө

НҮБ – ГЛОБАЛ КОМПАКТ

- Хүний эрх
- Хөдөлмөрийн стандарт
- Байгаль орчин
- Авлигын эсрэг

ОУХБ – RBC (ХАРИУЦЛАГАТАЙ БИЗНЕС)

- Байгаль орчин, нийгмийн эрсдэлийн удирдлага
- Олон талын оролцоо
- Нөлөөлөл, хяналт-шинжилгээ
- Нөхөн сэргээх

ХУВИЙН ХЭВШЛИЙН БАЙГУУЛЛАГА

ҮНДСЭН ЗОРИЛГО

- Хэрэглэгчдэд үнэ цэнэ бий болгох
- Ашиг ба тогтвортой өсөлт хангах
- Өрсөлдөх чадвараа нэмэгдүүлэх

ЁС ЗҮЙН ШААРДЛАГА

- Шударга өрсөлдөөн
- Харилцагчийн итгэлцэл
- Комплаенсийг мөрдөх
- ESG зарчмыг хэрэгжүүлэх
- Ашиг сонирхлын зөрчлөөс ангид байх

ХАРИУЦЛАГА ХЭНД

- Хувьцаа эзэмшигчдийн өмнө
- Харилцагч, хэрэглэгчдийн өмнө
- Хөрөнгө оруулагчдын өмнө
- Нийгэм, байгаль орчны өмнө

ГОЛ ЭРСДЭЛ

- Авлига, хээл хахууль
- Нэр хүндийн эрсдэл
- Комплаенс зөрчил
- Байгаль орчин, нийгмийн сөрөг нөлөө

ОРЧИН ҮЕИЙН ЧИГ ХАНДЛАГА

- ESG (Байгаль орчин, Нийгэм, Засаглал)
- Хариуцлагатай бизнес
- Хангамжийн сүлжээний ёс зүй
- Инноваци ба тогтвортой хөгжил

ЭЦСИЙН ҮР ДҮН

- Итгэлцэл нэмэгдэнэ
- Нэр хүнд өснө
- Эрсдэл буурна
- Тогтвортой үнэ цэнэ
- Үрт улааны амжилт

БАЙГАЛЬ ОРЧИН

- Нүүрстөрөгч багасгах
- Нөөцийн зөв ашиглалт
- Байгаль орчны хамгаалал

ESG БА КОМПАЛЕНСИЙН УЯЛДАА

НИЙГЭМ

- Хүний эрх, хөдөлмөрийн нөхцөл
- Аюулгүй байдал, эрүүл мэнд
- Орон нутгийн хөгжил, хамтын ажиллагаа

ЗАСАГЛАЛ

- Ёс зүйн засаглал
- Самбааны хариуцлага
- Ил тод тайлагнал

КОМПАЛЕНС

- Бодлого, журам
- Эрсдэлийн үнэлгээ
- Хяналт, мониторинг
- Сургалт, соён төлөвшил

ЁС ЗҮЙ БОЛ ЗӨВХӨН ДҮРЭМ БИШ – БАЙГУУЛЛАГЫН СОЁЛ, ҮНЭ ЦЭНЭ, ӨДӨР ТУТМЫН ШИЙДВЭР ЮМ.

Анхаарал хандуулсанд баярлалаа !

Mongolian National Chamber of Commerce and Industry

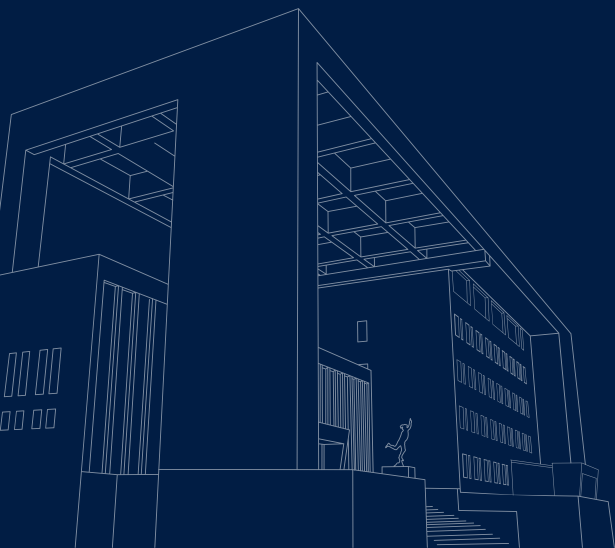
Sarandavaa@mongolchamber.mn

+976 7727070

www.mongolchamber.mn

ТББ ба олон нийтийн байгууллага

- Ашгийн бус
- Тодорхой зорилтот
бүлгийн эрх ашгийг
хамгаалах, төлөөлөх
- Нийгмийн хөгжил, сайн
сайхан байдал

ААН ба Компани

- Ашгийн төлөө
- Үүсгэн байгуулагч,
эзэмшигчийн эрх ашиг
- Хөрөнгө оруулагч,
түншлэгчдийн өгөөж